

Din trecutul istoric al minei Altân - Tepe

prof. Stere Caragheorghe

Localitatea Altân Tepe este aşezată în partea de S-SE a judeţului Tulcea şi în partea central-nordică a Dobrogei de Mijloc, o zonă care a oferit condiţii bune de locuit şi care se află prin aşezarea sa la întretaiera principalilor drumuri ce străbat Dobrogea de la nord la sud, dar şi de la mare la principalele vaduri de trecere ale Dunării de la Hârşova spre Câmpia Română.

Denumirea de Altân-Tepe este o denumire turcească şi înseamnă: Altân - aur, Tepe - movilă, deal; (dealul de aur), lucru ce atestă faptul că turcii cunoşteau această zonă şi că aveau cunoştinţe despre existenţa în dealul Altân Tepe a acestor minereuri, altfel nu s-ar explica denumirea dată.

Dacă dovezile concrete privind minele de la Altân - Tepe sunt de sfârşitul secolului XIX, începutul secolului XX, arealul în care se află localitatea este foarte bogat în urme arheologice, fapt ce atestă o puternică dezvoltare, încă din neolitic prin cultura Hamangia. Aşezată la 12 km NV de localitatea Baia (fosta Hamangia), zona Altân - Tepe a făcut parte din sfera de influenţă a acestei

înfloritoare culturi neolitice ale cărei raporturi cu civilizaţia circum-mediteraneană şi nord-dunăreană sunt din plin atestate de decoperirile de la Hamangia şi Ceamurilia de Jos.

Purtătorii acestei civilizaţii practicau agricultura şi păstoritul, cunoşteau olăritul şi confecţionarea uneltelor din piatră şlefuită. Cultura materială a comunităţilor omeneşti din vremea acestei culturi se caracterizează îndeosebi atât prin cunoaşterea aramei, pentru obiecte de podoabă, şi mai ales prin bogăţia de forme şi decorul ceramicii de linii punctate sau impresiuni de scoică, caneluri şi încrustări cu culoare albă. Unitatea antropologică s-a întărit şi s-a dezvoltat în etapa finală a neoliticului, prin crearea, tot pe baza fondului local, a culturilor Boian şi Gumelniţa atestate în această zonă prin descoperirile de la Baia (Hamangia).

Depozitele de bronz descoperite în judeţul Tulcea, respectiv Baia, atestă că şi în această perioadă teritoriul s-a dezvoltat organic şi continuu şi că acest metal- bronzul - în care intră în primul rând cuprul, nu se putea dezvolta fără a folosi aproape singura sursă

de cupru existentă în Dobrogea, adică Altân - Tepe.

Dacă urmele exploatărilor nu se mai cunosc în adâncime și nici la suprafață datorită puternicii exploatări a minereului de pe dealul Altân - Tepe, totuși având în vedere că impregnațiile de cupru ieșeau până la suprafață și aveau 4-5% conținut în cupru, se poate ca acest minereu să fi fost folosit încă din neolitic, bineînțeles fără a se trece la exploatări masive, de anvergură. În prima jumătate a mileniului I î.e.n., se dezvoltă în această zonă cultura Babadag, ale cărei urme descoperite la Babadag, dar și la 5 km sud de Altân - Tepe, prin puternica așezare tracică descoperită în 1980 la Beidaud, care a atins apogeul în secolele VII-VI (î.e.n.) și care prin bogatul material arheologic descoperit atestă din nou folosirea bronzului în această zonă. Intrată în arealul de influență a cetății grecești Histria, de care o despart 40 km, zona de care ne ocupăm se va dezvolta și mai mult odată cu cucerirea romană a Dobrogei, în secolul I e.n.

Analizând harta cu drumurile romane ce străbăteau Dobrogea romană, se poate lesne constata că pe drumul principal ce străbătea ținuturile dintre Dunăre și Marea Neagră, de la nord la sud, între cetățile

Ulmetum (Pantelimon) și Ibida (Slava Rusă) găsim localitatea Vicus pe râul Asanpaeus, care nu este altul decât râul Cavacula, principalul izvor al râului Hamangia, ce curge la 4 km vest de Altân - Tepe. Acest Vicus nu poate fi altul decât așezarea de la punctul „Abazaua” unde au fost descoperite urmele unei puternice așezări - cu ziduri de apărare, conductă de alimentare cu apă care există și astăzi, bogate urme materiale din ceramică și unde s-au descoperit 15 monezi romane și grecești din perioada sfârșitului secolului I și începutul secolului II, care au fost trimise la muzeul din Tulcea.

De asemenea, se constată că drumul face legătura cu localitatea romană Vicus Petra (Camena), 5 km NE și trece prin zona Altân - Tepe de unde izvorăște râul Picusculus (actualul râu Ceamurlia de Sus), afluent al râului Hamangia.

Așezată pe o asemenea cale de comunicație, la jumătatea distanței dintre Vicus și Vicus Petra, zona se va dezvolta, iar romanii ar fi putut folosi cuprul de la Altân - Tepe, chiar așa cum arătam mai sus, dar nu există dovezi sigure.

Evoluția generală a societății românești, în mileniul I și în primele secole ale celui

următor au dus la constituirea Dobrogei care a marcat un moment însemnat, când acest stat medieval se unește cu Țara Românească. Expansiunea Imperiului otoman a dus, începând cu 1417, la întinderea dominației străine pe aceste meleaguri.

Aducerea trupelor turcești și a unor coloniști musulmani (turci și tătari), concomitent cu înlocuirea instituțiilor românești cu cele otomane, au determinat și schimbarea majorității denumirilor de localități cu denumiri turcești.

Economicește această zonă a fost subordonată intereselor Porții, devenind una din principalele surse de aprovizionare ale Istanbulului. În pofida vicisitudinilor, teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră a urmat, în trăsăturile sale esențiale, aceeași evoluție ca și celelalte teritorii românești.

Esențiale sunt în primul rând, continuitatea locuirii românilor pe aceste meleaguri, rolul etnic preponderent al populației românești și strânsele legături dintre aceștia și românii de la nord și sud de Dunăre, atât pe plan economico-politic, cât și spiritual.

„Registrum Mundi” al lui Antonius Coberger menționa pe la 1493 că „românii locuiesc și în insulele Dunării, între care insula Peuce (Delta Dunării), vestită la cei vechi, au așezări și în Tracia”. Hărțile medievale atestă, de asemenea, viețuirea populației românești de-a lungul Dunării, în întreaga deltă și în zona Razelm-Sinoe, pe litoralul Mării Negre până la sud de Mangalia, ca și în zona „Codrului” din interiorul acestui ținut.

În pragul epocii moderne, politica expansionistă a marilor puteri, deseale războaie ruso-turce vor lăsa urme adânci de cele mai multe ori dezastruoase în viața românilor din Dobrogea.

Expansiunea capitalului străin în aceste părți vor avea consecințe grele asupra vieții economice, determinând mari rămăneri în urmă în acest domeniu. Peste toate dificultățile, legăturile economice tradiționale dintre Dobrogea și celelalte teritorii românești, au

dus la afirmarea pregnantă a conștiinței naționale, independenței și progresului social.

O bogată activitate culturală a desfășurat „Societatea română de cultură și limbă” înființată la 12 octombrie 1870 de către Costache Petrescu și care își propunea sprijinirea populației românești, pentru dezvoltarea educației naționale.

Amplificarea mișcării naționale a românilor, cursul spre cucerirea independenței de stat a României a cuprins întregul popor și mai ales populația românească din Dobrogea.

Proclamarea independenței la 9 mai 1877, a determinat și în Dobrogea un avânt general în slujba nobilei cauze a neatarnării și unității, iar populația a participat efectiv pe câmpurile de luptă.

Străveche vatră geto-dacă, parte integrantă a statului medieval centralizat românesc de sub domnia lui Mircea cel Mare, Dobrogea revenea la 14 noiembrie 1878 în cadrul fruntariilor țării conform voinței sale de unire cu patria, voință consacrată prin hotărârile Congresului de pace de la Berlin din 1/13 iunie - 1/13 iulie 1878. Regulamentul de organizare administrativă întocmit de ministrul de interne, C.A. Rosetti, prevedea că teritoriul Dobrogei se împarte în trei județe: Tulcea, Kiustengea și Silistra Nouă. Județul Tulcea se compunea din patru plăși și anume: Tulcea, Sulina, Măcin și Babadag; județul Kiustengea din trei plăși: Mangalia, Kiustengea și Hârșova; iar județul Silistra Nouă din două plăși: Medgidia și Silistra Nouă.

Altân-Tepe, conform împărțirii administrativ-teritoriale din 1878, făcea parte din comuna Ceamurlia de Sus, care mai cuprindea satele: Eschi-Baba (Stejaru din 1968) și Testemelu (Vasile Alecsandri din 1927), plasa Babadag (Istrului), județul Tulcea.

Între anii 1906-1925 a făcut parte din comuna Testemelu, plasa Topolog, județul Tulcea, din care au făcut parte satele: Testemelu, Hagiomer (Sâmbăta Nouă), Eschi-Baba și Altân-Tepe, iar între anii 1919-1925 și satul Caildere (Neatarnarea).

Din 1925 comuna se mută la Eschi-Baba și cuprindea satele: Eschi-Baba, Vasile Alecsandri, Caildere și Altân-Tepe, plasa Topolog, județul Tulcea.

După instalarea administrației românești, Dobrogea a cunoscut o dezvoltare impetuoasă în toate domeniile, influențând totodată, în chip binefăcător, dezvoltarea României, mai ales după construirea podului de la Fetești-Cernavodă în anul 1895.

Prima și cea mai convingătoare dovadă a saltului realizat în dezvoltarea acestor meleaguri o constituie creșterea numerică a populației. Astfel, în județul Tulcea, numărul populației crește de la 75.000 de locuitori în 1878 la 169.785 în 1912, creștere realizată atât prin sporul natural, cât și prin așezarea în Dobrogea a unor coloniști veniți din țară, după plecarea în 1878 a populației musulmane din zonă.

Populația românească a crescut continuu în urma colonizărilor din anii 1904, 1905, 1908 și 1930, satele din zonă devenind sate de răzeși care au fost împrăștiate. Majoritatea populației venite era din județele Moldovei; Tecuci, Tutova, Covurlui; din Țara Românească din județul Râmnicu Sărat; iar din Transilvania din județul Brașov.

Originea populației rezultă din procesul-verbal din 29 august 1913, încheiat cu ocazia ducerii la îndeplinire a ordinului 62816 din 27 iulie 1913 pentru împărțirea de loturi mici la cetățeni. Această populație așezată în zona

limitrofă Altân - Tepe-ului va constitui împreună cu lipovenii din zona Slava Rusă, Slava Cercheză și Baș-Punar principala forță de muncă la viitoarea exploatare minieră de la Altân - Tepe, deoarece populația stabilă la Altân-Tepe va fi întotdeauna insuficientă pentru volumul de lucrări necesare la exploatarea minereului.

Economia județului Tulcea cunoaște schimbări fundamentale față de la care s-a pornit în 1878. Astfel, în agricultură, ramura economică principală, se înregistrează o triplare a suprafețelor cultivate și a producției de cereale în intervalul 1878-1916.

Către sfârșitul secolului XIX s-a trecut la cercetarea geologică sistematică a teritoriului, punându-se în valoare bogatele resurse cuprifere de la Altân-Tepe - au fost deschise circa 120 de cariere în întregul județ.

Această dezvoltare era și urmarea firească a necesității dezvoltării economiei, dar și a controlului statului asupra bogățiilor subsolului conform Legii minelor din 3 mai 1895, prin care se reglementa începuturile exploatărilor miniere și petrolului în România. Legea prevedea, pentru prima dată în România, separarea drepturilor de proprietate asupra subsolului de dreptul de proprietate asupra solului, proclamând dreptul de proprietar al statului asupra zăcămintelor minerale și metalifere, cu excepția țițeiului și asfaltului care erau lăsate la dispoziția proprietarilor solului.

